



Kari Rantanen

## Digitaalisen muotoilijan identiteetti muutoksessa

Miten tekoäly vaikuttaa digitaalisen muotoilijan ammatilliseen identiteettiin ja rooliin?

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Muotoilija

Muotoilun tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

22.5.2025

## Tiivistelmä

Tekijä(t):	Kari Rantanen
Otsikko:	Digitaalisen muotoilijan identiteetti muutoksessa: Miten tekoäly vaikuttaa digitaalisen muotoilijan ammatilliseen identiteettiin ja rooliin?
Sivumäärä:	29 sivua
Aika:	22.5.2025
Tutkinto:	Muotoilija
Tutkinto-ohjelma:	Muotoilun tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto:	Digitaalinen muotoilu
Ohjaaja(t):	Markus Norrena

---

Tekoällyn, kuten erilaisten generatiivisten työkalujen, rooli kasvaa nopeasti digitaalisten muotoilijoiden työelämässä. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, miten tekoäly vaikuttaa digitaalisten muotoilijoiden ammatilliseen identiteettiin ja rooliin sekä miten tekoäly omaksutaan osaksi työtä. Työssä tarkastellaan sitä, kuinka tekoäly osana digitaalisen muotoilijan työtä vaikuttaa käsitykseen asiantuntijuudesta ja miten se vaikuttaa ammatilliseen identiteettiin ja itsetuntemukseen.

Tutkimus pohjautuu laadulliseen kirjallisuuskatsaukseen, jossa ensin selvitetään miten identiteetit muodostuvat, millaista muotoilijan työ on ja millaiseksi se on kehittymässä sekä miten teknologia on jo vaikuttanut työelämään. Tämä asettaa pohjan, kun tutkitaan tekoällyn roolia ja sen myötä tartutaan pääasialliseen tutkimuskysymykseen: miten tekoäly vaikuttaa digitaalisen muotoilijan ammatilliseen identiteettiin ja rooliin? Ammatillista identiteettiä lähestytään kolmen ulottuvuuden kautta: yksilöllisenä, henkilökohtaisena ja sosiaalisena rakentumisena. Koska ilmiö digitaalisen muotoilijan ammatillisen identiteetin muuttumisesta edellyttää syvällistä tulkintaa olemassa olevan tutkimuskirjallisuuden pohjalta, työssä hyödynnetään induktiivista sisällönanalyysiä, jossa identiteetin teoreettiset ulottuvuudet toimivat analyysin rakenteena. Työssä sovelletaan Rumsfeldin tunnettujen ja tuntemattomien matriisia narratiivisena viitekehyksenä, joka mahdollistaa ilmiön tulkinnan ajallisessa ja kulttuurisessa kontekstissa.

Tulokset osoittavat, että tekoäly voi sekä vahvistaa että haastaa muotoilijan ammatillista identiteettiä ja roolia. Kun tekoäly ottaa hoitaakseen osan operatiivisista ja toistuvista tehtävistä, muotoilijalle ei ainoastaan synny mahdollisuus suunnata huomiota yhä kokonaisvaltaisempiin kysymyksiin – kuten kulttuurisiin, yhteiskunnallisiin ja teknologisiin kehityssuuntiin vaan tämänlaisille huomioille on myös entistä enemmän tarvetta. Näin digitaalinen muotoilija vahvistaa asemaansa ei vain ratkaisujen kehittäjänä, vaan myös sen määrittelijänä, millaiseksi teknologinen tulevaisuus muotoutuu – ihmisten, arvojen ja merkitysten näkökulmasta.

Avainsanat: Digitaalinen muotoilu, ammatti-identiteetti, tekoäly

## Abstract

Author(s): Kari Rantanen  
Title: The Changing Identity of the Digital Designer: How does AI affect the professional identity and role of digital designers?  
Number of Pages: 29 pages  
Date: 22 May 2025

Degree: Bachelor of Culture and Arts  
Degree Programme: Design  
Specialisation option: Digital Design  
Instructor(s): Markus Norrena

---

The role of artificial intelligence (AI), including various generative tools, is rapidly expanding in the professional lives of digital designers. This thesis explores how AI affects the professional identity and role of digital designers, as well as how AI is adopted as part of their work. The study examines how the integration of AI into digital design influences perceptions of expertise and impacts professional identity and self-understanding.

The research is based on a qualitative literature review, which first explores how identities are formed, what digital design work entails, how it is evolving, and how technology has already influenced work. This grounds the central research question: how does AI affect the professional identity and role of digital designers? Professional identity is approached through three dimensions: individual, personal, and social construction. The study employs inductive content analysis, using the theoretical dimensions of identity as the analytical framework. Rumsfeld's matrix of knowns and unknowns is applied as a narrative tool.

The results show that AI can both strengthen and challenge the professional identity and role of designers. As AI takes over operational and repetitive tasks, designers are not only afforded the opportunity, but also face the growing necessity to shift their focus toward broader issues, such as cultural, societal, and technological developments. In doing so, the digital designer reinforces their role not only as a developer of solutions, but also as a shaper of the technological future – from the perspective of people, values, and meaning.

Keywords: Digital design, professional identity, artificial intelligence

## Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tutkimusmenetelmä ja käsitteet	2
2.1 Rumsfieldin nelikenttä	3
2.2 Digitaalinen muotoilu	3
2.3 Tekoälyn määritelmä ja kehitys	3
2.4 Identiteetin muotoutuminen	5
2.4.1 Yksilöllinen identiteetti	5
2.4.2 Henkilökohtainen identiteetti	6
2.4.3 Sosiaalinen identiteetti	6
2.4.4 Ammatti-identiteetti	7
2.5 Muotoilutyö	8
3 Tekoälyn sosiaalinen vaikutus	9
3.1 Moderni identiteetti	10
3.2 Tekoälyn suhde ammatti-identiteettiin ja rooliin	11
4 Johtopäätökset ja pohdinta	17
4.1 Tunnettujen ja tuntemattomien matriisi	17
4.2 Tulevaisuuden digitaalinen muotoilija	19
5 Lopuksi	23
Lähteet	24

# 1 Johdanto

Kokemukseni mukaan tekoälysovellukset, kuten chatbotit ja erilaiset generatiiviset työkalut, ovat nopeasti yleistyneet osaksi arkea ja työelämää. Digitaaliset muotoilijat ja kehittäjät käyttävät jo tehokkaasti generatiivisia tekoälytyökaluja työnsä eri osa-alueilla. Niitä hyödynnetään laajasti mm. sisällön tuottamisessa, koodauksen apuna, erilaisten layoutien generoimisessa ja yleisesti päätöksenteon tukena. Koen, että vaikka tekoälyn rooli on jo nyt merkittävä, sen vaikutukset yleisesti yhteiskunnallisiin rooleihin ja yksilön identiteetteihin, kuten digitaalisen muotoilijan ammatilliseen identiteettiin, ovat vielä suurelta osin tiedostamattomia.

Tässä työssä päämäärä on tarkastella digitaalisen muotoilijan ammattiidentiteettiä tekoälyn yleistyessä sekä toimintaympäristön muuttuessa. Kun puhun "identiteetistä", viitataan identiteettiin yleisellä tasolla, jossa tämä mielletään kokemukseksi itsestä (esim. "ammatti-identiteetti" tarkoittaa tässä henkilön yleistä kokemusta itsestään ammatillaisen roolissa). Käsittelen identiteetin rakentumista toisessa luvussa. Kun puhun roolista, niin viitataan sillä yksilön tehtävään ja odotettuun toimintaan tietyssä yhteydessä tai ympäristössä. Toisin kuin identiteetti, ajattelen, että rooli voi muuttua huomattavasti nopeammin esimerkiksi muuttuvien työtehtävien myötä sekä esimerkiksi juurikin teknologisen kehityksen ja organisaatiokulttuurien muuttuessa.

Oleellista on huomata, että tekoälyn yleistyessä digitaalisen muotoilijan suhde työskentelyvälineisiinsä muuttuu. Kun tekoäly ei ole enää vain perinteinen väline, vaan potentiaalisesti itsenäinen ratkaisuja tuottava ja päätöksentekoon osallistuva toimija, koen, että digitaalisen muotoilijan rooli suuntautuu yhä enemmän kuratoimisen, ohjauksen ja uudenlaisen asiantuntijuuden alueille.

Ensisijainen tutkimuskysymykseni on: miten tekoäly vaikuttaa digitaalisen muotoilijan ammatilliseen identiteettiin ja rooliin? Lisäksi tukena on apukysymys:

miten tekoäly omaksutaan osaksi työtä? Tekoälyn sosiaalista vaikutusta käsittelen luvussa kolme, jonka aloitan käsittelemällä sitä, kuinka teknologia yleisesti on ollut osallisena sosiaalisessa muutoksessa.

Neljännessä luvussa esittelen johtopäätökset ja pohdinnan. Ensin tiivistän keskeiset huomiot liittyen digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteetin ja roolin muutokseen, jonka jälkeen nostan esiin tutkimusaineiston perusteella luodun teorian digitaalisen muotoilijan identiteetin ja roolin muutoksesta. Lopuksi, viidennessä luvussa pohdin laajemmin tekoälyn kasvavaa roolia ja digitaalisen muotoilun tulevaisuutta.

Tavoitteenani on, että opinnäytetyöni herättää ajatuksia ja keskustelua siitä, miten digitaalinen muotoilija voi sopeutua tekoälyn tuomiin muutoksiin, kehittää uutta asiantuntijuuttaan ja varmistaa ammattitaidon merkityksellisyyden muuttuvassa työympäristössä.

## **2 Tutkimusmenetelmä ja käsitteet**

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena kirjallisuuskatsauksena, jossa yhdistetään identiteettiteoreettinen viitekehys sekä tutkimuskirjallisuus teknologian ja tekoälyn vaikutuksista. Lähteet on valittu niiden sisällöllisen merkityksen ja ilmiötä valaisevan näkökulman perusteella. Työssä hyödynnetään myös temaattista ja narratiivista tarkastelutapaa, jossa keskeisiä käsitteitä ja teemoja avataan eri lähteiden kautta. Tarkoituksena ei ole tarjota tilastollista yleistettävyyttä vaan syventävää ymmärrystä ja uusia käsitteellisiä näkökulmia ilmiöön.

Koska ilmiö digitaalisen muotoilijan ammatillisen identiteetin muuttumisesta tekoälyn myötä on monitasoinen ja edellyttää syvällistä tulkintaa olemassa olevan tutkimuskirjallisuuden pohjalta, hyödynsin induktiivista sisällönanalyysiä, jossa identiteetin teoreettiset ulottuvuudet toimivat analyysin rakenteena.

## 2.1 Rumsfeldin nelikenttä

Rumsfeldin nelikenttä on päätöksenteon työkalu, joka auttaa jäsentämään tiedon ja epävarmuuden eri tasoja neljään kategoriaan. Donald Rumsfeld esitteli tämän ajattelumallin vuonna 2002, ja siitä on sittemmin tullut laajasti käytetty kehys erityisesti riskienhallinnassa ja strategisessa suunnittelussa. (The Uncertainty Project, n.d.) Sovellan tätä narratiivisena viitekehyksenä, joka mahdollistaa tutkimuskysymyksen tulkinnan ajallisessa ja kulttuurisessa kontekstissa. Pyrin siis ymmärtämään aiheeseen liittyvien kokemusten ja merkitysten rakentumista ajassamme.

## 2.2 Digitaalinen muotoilu

Digitaalinen muotoilu käsittää esimerkiksi käyttöliittymäsuunnittelun (UI), käyttäjäkokemussuunnittelun (UX), palvelumuotoilun ja konseptoinnin. Digitaalisen muotoilun työnimikkeet voivat olla mm. palvelumuotoilija, UI/UX suunnittelija tai "front end" -kehittäjä. Perinteisesti nämä työskentelevät esimerkiksi erilaisissa mediatoimistoissa. (Metropolia Ammattikorkeakoulu, n.d.)

Oman kokemukseni mukaan digitaaliset muotoilijat työskentelevät tiiviisti kehittäjien, tuotteenomistajien ja muiden sidosryhmien kanssa. Monilla digitaalisilla muotoilijoilla on vähintään perustaidot HTML:stä, CSS:stä ja joskus JavaScriptistä tai komponenttipohjaisista kehyksistä (kuten React), erityisesti jos rooli painottuu teknisempään suuntaan. Kaiken kaikkiaan digitaaliset muotoilijat ovat siis asiantuntijoita laajasti liittyen digitaalisiin sovelluksiin ja webympäristöön sekä digitalisaatioon laajemmin ilmiönä.

## 2.3 Tekoälyn määritelmä ja kehitys

Tekoäly on laaja käsite, joka kattaa monenlaisia teknologioita, joiden tarkoituksena on simuloida inhimillistä älykkyyttä ja päätöksentekoa. Tekoäly voi olla esimerkiksi järjestelmä, joka auttaa yksinkertaisissa tehtävissä, kuten suositusten tekemisessä tai asiakaspalvelussa. Tekoälyagentti taas on erityinen

tekoälyjärjestelmä, joka toimii itsenäisesti ympäristössään, havaitsee sen tilan ja tekee päätöksiä tavoitteen saavuttamiseksi. (Amazon Web Services n.d.)

Kansainvälisen standardointiorganisaation (ISO) määritelmän mukaan tekoälyagentti voidaan yleisesti määrittellä entiteetiksi, joka havainnoi aistimuksia, kuten ääntä, tekstiä ja kuvaa, sensoreiden avulla ja reagoi ympäristöönsä. Tekoälyagenteilla on yleensä autonomia eli kyky toimia itsenäisesti ja tehdä päätöksiä ilman jatkuvaa ihmisen väliintuloa sekä valtuudet toteuttaa ennalta määritettyjä tavoitteita. (World Economic Forum & Capgemini 2024.)

Tekoälyn määritelmä yleisesti on osittain häilyvä ja aikaan sidonnainen. Laajasti määriteltynä tekoälyjärjestelmät ovat kehittyneet vaiheittain yksinkertaisista sääntöpohjaisista järjestelmistä nykypäivän edistyneisiin koneoppimista hyödyntäviin malleihin. 1950-luvulla luotiin tekoälyn perusta, kun alettiin pohtia, voisiko kone olla "älykäs" ja kilpailla inhimillisten kykyjen kanssa. Alan Turing esitti vuonna 1950 Turingin testin, joka mittaa koneen kykyä jäljitellä ihmisen älykkyyttä. Vuonna 1956 John McCarthy järjesti Dartmouthin konferenssin, jossa hän lanseerasi termin "tekoäly" ja määritteli sen tutkimusalaksi. (Dartmouth College n.d.)

Ajattelen, että tekoälynä voidaan pitää lähtökohtaisesti sellaista tietokoneohjelmaa, joka jäljittelee ihmisen ajattelua tekemällä tehtäviä, jotka vaativat tunnistamista, oppimista, ennustamista tai päätöksentekoa – ilman että jokaista toimintoa tarvitsee käsin ohjelmoida. Mielestäni keskeiset tekoälyn määrittelevät ominaisuudet ovat kyky oppia datasta, päätellä tai arvioida tilanteita, toimia ilman jatkuvaa ihmisen ohjausta ja mukautua ajan myötä paremmaksi.

## 2.4 Identiteetin muotoutuminen

Identiteetti viittaa siihen, miten yksilö määrittelee ja tunnistaa itsensä osaksi erilaisia ryhmiä ja yhteisöjä. Identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ja se voi vaihdella eri tilanteissa ja ympäristöissä. (González-Larrea & Jose Hernández-Serrano 2020.) Kokemukseni mukaan digitaalinen muotoilu on vahvasti kytköksissä luovuuteen ja innovointiin. Mielestäni nämä edellyttävät digitaalisilta muotoilijoilta mukautumiskykyä, jonka ajattelen olevan kytköksissä identiteetin rakentumiseen.

Identiteetti sellaisenaan voidaan yleisesti jakaa kolmeen eri luokkaan: yksilölliseen, henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen (González-Larrea & Jose Hernández-Serrano 2020). Nämä identiteetin eri osa-alueet esittelen seuraavaksi ja samalla pohdin, mitä nämä määritteet mahdollisesti tarkoittavat puhuttaessa digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteetistä.

### 2.4.1 Yksilöllinen identiteetti

Keskiössä on itsereflektio ja itseilmaisuus. Tämä keskittyy siihen, miten henkilö kokee itsensä ja haluaa esittää itsensä verkossa. Tämä on tietoisesti rakennettu ja hallittu osa identiteettiä. Tavoitteena on omien piirteiden, mieltymysten ja arvomaailman ilmaiseminen. (González-Larrea & Jose Hernández-Serrano 2020, 943.)

Ajattelen, että ammatillisen yksilöllisen identiteetin voidaan siis katsoa koostuvan niistä päätöksistä millaisena ammattilaisena henkilö esittää itsensä, ja esimerkiksi, mitä vahvuuksia, osaamisalueita ja kokemuksia hän tuo tietoisesti esille esimerkiksi henkilöbrändin yhteydessä. Digitaalisen muotoilijan yksilöllinen ammatti-identiteetti näkyy esimerkiksi muotoilijan itse luomassa web-portfoliossa, jossa hän tietoisesti luo tietyn vaikutelman itsestään esimerkiksi tietyillä visuaalisilla tyyleillä ja esille nostetuilla asioilla.

## 2.4.2 Henkilökohtainen identiteetti

Keskiössä on vuorovaikutus muiden kanssa. Henkilökohtainen identiteetti muotoutuu enemmän siitä, miten yksilö reagoi ympäröivään verkostoon ja vuorovaikuttaa muiden kanssa. Tämä on vähemmän itsensä esittämistä ja enemmän sosiaalista osallistumista. (González-Larrea & Jose Hernández-Serrano 2020, 943.)

Ajattelen, että ammatillisen henkilökohtaisen identiteetin voidaan katsoa muodostuvan sen kautta, kuinka henkilö kommunikoi esimerkiksi työtovereiden tai asiakkaiden kanssa. Digitaalisen muotoilijan henkilökohtainen ammattiidentiteetti muodostuu näin ollen kommunikaatiossa esim. tiimin jäsenten ja asiakkaiden kanssa.

## 2.4.3 Sosiaalinen identiteetti

Keskiössä on ryhmät ja verkostot. Sosiaalinen identiteetti rakentuu siitä, mikä rooli yksilöllä on osana yhteisöjä, ryhmiä ja verkostoja digitaalisessa ympäristössä. Tämä identiteetti ei perustu vain siihen, miten yksilö esittää itseään, vaan myös siihen, miten hän määrittää itsensä suhteessa muihin ja minkälaista ryhmäidentiteettiä hän edustaa. Sosiaalinen identiteetti määrittää, miten yksilö on osa suurempaa kokonaisuutta ja kuinka hän sopeutuu ja mukautuu ryhmien normeihin, käytäntöihin ja odotuksiin. (González-Larrea & Jose Hernández-Serrano 2020, 943.)

Ajattelen, että ammatillisen sosiaalisen identiteetin vahvuus liittyy henkilön omaan kokemukseensa omasta ammattimaisuudestaan verkkoympäristössä, ja täten digitaalisen muotoilijan sosiaalinen ammatti-identiteetti liittyy hänen kokemukseen omasta ammattitaidostaan jossakin digitaalisen muotoilun osa-alueella kentällä, joka tekoälyn tuoman tehokkuuden myötä voi potentiaalisesti laajeta kattamaan enemmän osa-alueita.

#### 2.4.4 Ammatti-identiteetti

Tässä työssä tarkoitan ammatti-identiteetillä yleisesti pääasiassa digitaalisen muotoilijan itsekäsitystä ammattilaisen roolissa. Ammatti-identiteetin keskeisiä elementtejä ovat dialogi, reflektiivisyys ja asiantuntijuus. Dialogi on vuoropuhelua, jossa vaikutetaan osapuolten käsityksiin ja arvoihin. Reflektiivisyyteen liittyy mahdollisuus kehittyä ja asiantuntijuus ilmentyy kohtaamisissa esimerkiksi työyhteisön keskuudessa. (Vikkula, Ripatti, Partanen, Ollila, & Valtonen 2020.)

Aristoteleen mukaan taito on järkipäistä tekemistä, joka perustuu ymmärrykseen lopputuloksen syntymisestä ja tätä alettiin myöhemmin kutsua teknologiaksi – taidon tiedoksi. Tietämisen lajit voidaan jakaa propositionaaliseen tietoon ("tietää että") ja käytännölliseen tietoon ("tietää kuinka"). Todellinen tieto kumpuaa tekemisestä, eli tekijän tieto syntyy tuottavan toiminnan kautta. Käytännöllinen tieto on siis syvää ymmärrystä konkreettisista toimenpiteistä, jotka kytkeytyy teoreettiseen tietoon, joka laajentaa yksilön kykyä toimia tarkoituksenmukaisesti. (Rissanen, Virtanen & Korhonen 2023).

Ajattelen, että ammatti-identiteetti rakentuu sekä propositionaalisesta tiedosta että käytännöllisestä taidosta, mutta pelkkä tiedon hallinta ei vielä muodosta ammatti-identiteettiä, vaan siihen tarvitaan kokemuksen kautta rakentunutta osaamista, jota kutsutaan taitotiedoksi. Digitaalinen muotoilija ei siis ole esimerkiksi vain käyttöliittymien tekijä, vaan henkilö, joka ymmärtää käyttäjäkokemuksen periaatteet, työkalujen mahdollisuudet, visuaalisen viestinnän logiikan ja osaa yhdistää nämä käytännössä.

Ammatti-identiteetti tarkoittaa siis kokonaisvaltaista, sekä tiedollista että kokemuksellista ymmärrystä siitä, mitä oma työ on, miksi sitä tehdään ja mitä sillä tavoitellaan. Se rakentuu käytännöllisen ja teoreettisen tiedon vuorovaikutuksesta, intentionaalisesta tekemisestä, harjaantumisesta ja omasta merkityksellisyyden kokemuksesta suhteessa työhön ja sen kontekstiin. Tämän

kautta ammatti-identiteetti ei ole vain tekninen rooli, vaan eettinen, kulttuurinen ja inhimillinen positio yhteiskunnassa ja työelämässä.

Tämä määrittely on erittäin hyödyllinen, kun tutkitaan sitä miten tekoäly muuttaa tai haastaa digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteettiä.

## 2.5 Muotoilutyö

Digitaalisen murroksen, käyttäjäkeskeisten palveluiden ja kiihtyvän teknologisen kehityksen aikakaudella muotoilun rooli on muuttunut ratkaisevasti. Design ei ole enää vain tuotteiden tai palveluiden visuaalinen viimeistely, vaan keskeinen strateginen voimavara, jonka avulla organisaatiot voivat luoda merkityksellisiä innovaatioita. Design-vetoisuus (*design-driven innovation*) korostaa sitä, että innovaatio ei synny pelkästään käyttäjien tarpeisiin vastaamisesta, vaan uusien merkitysten ja käyttötapojen aktiivisesta luomisesta. (Verganti 2009.)

Perinteisesti tuote- ja palveluinnovaatiot ovat olleet teknologia- ja lähtöisiä tai asiakaspalautteeseen perustuvia. Design-vetoinen lähestymistapa sen sijaan nostaa muotoilun strategiseksi lähtökohdaksi, joka tähtää syvällisten, jopa kulttuurisesti resonoivien muutosten synnyttämiseen markkinoilla. Tällainen lähestymistapa vaatii organisaatioilta uudenlaista ajattelua, rohkeutta kyseenalaistaa vakiintuneet käytännöt ja valmiutta investoida pitkäjänteiseen tutkimukseen ja luovaan visioon. (Verganti 2009.)

Vergantin mukaan design-vetoisen innovaation voima piilee siinä, että se ei tyydy kysymään, mitä käyttäjät haluavat, vaan pyrkii ymmärtämään, mitä käyttäjät eivät vielä osaa haluta. Tämä avaa mahdollisuuden radikaaliin erilaistumiseen kilpailijoihin nähden – ei pelkästään teknologian vaan merkitysten ja arvolupausten tasolla. Tästä syystä design-vetoinen lähestymistapa ei ole vain tämän päivän trendi, vaan välttämätön keino rakentaa kestävä kilpailuetua myös tulevaisuudessa. (Verganti 2009.) Nykyiset globaalit haasteet – kuten ilmastonmuutos, väestön ikääntyminen ja

digipalveluiden eettisyys – edellyttävät monitieteistä ja ihmiskeskeistä ongelmanratkaisua. Design-ajattelun ja design-vetoisen innovaation periaatteet, kuten iteratiivisuus, empatia ja systeeminen ajattelu, tarjoavat juuri tällaisen viitekehysten. Siksi designin strateginen hyödyntäminen ei ole vain ajankohtaista – se on tulevaisuuden edellytys. (Verganti 2009.)

Edellä mainitun muutoksen keskellä vallitsee useita haitallisia muotoiluilmioita, kuten pimeät käytännöt (dark patterns) eli käyttäjää harhaanjohtavat käyttöliittymäratkaisut, sekä psykologisia heikkouksia hyödyntävä riippuvuutta ruokkiva suunnittelu (KKV 2022). Ajattelen, että nämä epäinhimilliset käytännöt ovat seurausta liiallisesta kaupallisesta ohjautuvuudesta, jossa käyttäjän hyvinvointi jää toissijaiseksi teknologisten mahdollisuuksien ja liiketoimintatavoitteiden rinnalla. Kokemukseni mukaan digitaalisen muotoilijan rooli on pitkälti ollut teknologian ja liiketoiminnan rajapinnassa operoiva toteuttaja, jonka toimijuus kaventuu helposti tehokkuus- ja konversiotavoitteisiin.

### **3 Tekoälyn sosiaalinen vaikutus**

Tekoälyn sosiaalisella vaikutuksella viitataan yleisellä tasolla siihen, miten tekoälyn kehitys ja käyttöönotto vaikuttavat yhteiskuntaan, sen rakenteisiin ja yksilöiden elämään. Tämän työn lähtökohtana on tutkimusartikkeleita ja kirjoja, jotka liittyvät suhteellisen laajasti vallitseviin käsityksiin muotoilusta, identiteetistä ja teknologiasta sekä näiden suhteista toisiinsa. Jäsentelen aineistot narratiivisesti soveltaen Rumsfieldin ”tunnettujen ja tuntemattomien nelikenttää” vapaasti jäsentävänä viitehyksenä ja tulkinnallisena työkaluna, jonka avulla tarkastelen digitaalisen muotoilijan ammatillisen identiteetin eri ulottuvuuksia ja niiden kehittymistä tekoälyn vaikutuksesta.

Aluksi kerron modernin identiteetin muodostumisesta sekä tekoälyn kehittymisen ja teknologian suhteista toisiinsa yleisellä tasolla. Tämän jälkeen jälkeä keskityn tarkemmin digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteettiin ja

rooliin. Käytän termejä "tunnettu" ja "tuntematon" eri yhteyksissä Rumsfieldin mallin mukaisesti.

### 3.1 Moderni identiteetti

Ajattelen, että tekoälyn sosiaalinen vaikutus ei ole alkanut itämään tyhjiössä, vaan maaperä on ollut otollinen teknologian tuoman sosiaalisen muutoksen ajan jo useamman kymmenen vuoden ajan. Ajattelen, että jos teknologian tuomaa sosiaalista muutosta voisi verrata pesäpallon syöttöön, niin tekoäly on se ratkaiseva lyönti, joka vie pelin vauhdilla uuteen suuntaan.

Zygmunt Baumanin käsite "notkea moderni" (liquid modernity) viittaa siihen, että moderni identiteetti ei ole kiinteä ja annettu, vaan se on jatkuvassa muutoksessa. Perinteiset vakaat rakenteet, kuten ammatti, perhe ja kansallisidentiteetti, ovat menettäneet merkitystään, ja identiteettiä pitää jatkuvasti neuvotella uusiksi. (Kantola 2017.) Ajattelen, että tekoälyn myötä tämä neuvottelu tapahtuu entistä notkeammin.

Digitaaliset laitteet jo lähtökohtaisesti vaikuttavat merkittävästi ihmisten identiteetin muotoutumiseen. Toisin sanoen digitaalinen kulttuuri ja ihmistä parantavat teknologiat luovat uudenlaisia suhteita ihmisen ja teknologian välille, jotka haastavat perinteiset käsitykset ihmisyydestä ja siitä, mitä tarkoittaa olla ihminen (Luppicini 2015). Erilaiset teknologiat, kuten älypuhelimet ja tietokoneet, eivät ainoastaan heijasta käyttäjän käsitystä itsestään, vaan myös muokkaavat sitä jatkuvassa vuorovaikutuksessa digitaalisen ympäristön kanssa. Ajattelen, että digitaalinen vuorovaikutus tarjoaa uusia kehyksiä, joiden kautta yksilö voi määritellä itseään ja suhdettaan ympäröivään maailmaan. Teknologia siis vaikuttaa keskeisiin ilmiöihin, kuten yksinoloon, keskusteluun ja empatian kokemiseen. (González-Larrea & Hernández-Serrano 2020.)

Ajattelen, että toisin kuin perinteiset ympäristön tekijät, kuten ihmiset tai kulttuuri, digitaalinen teknologia tarjoaa suoran, tehokkaan, jatkuvan ja

dynaamisen vuorovaikutuksen käyttäjän kanssa, mikä muokkaa identiteettiä entistä voimakkaammin. Digitaalisten laitteiden merkittävistä vaikutuksista identiteettiin kertoo myös se, kuinka sosiaalisen median algoritmit voivat vaikuttaa käyttäjän minäkuvaan ja itsetuntoon. Algoritmit on suunniteltu pitämään käyttäjät alustoilla mahdollisimman pitkään, mikä voi johtaa käyttäjien altistumiseen sisällölle, joka vahvistaa heidän ennakkokäsityksiään ja rajoittaa altistumista erilaisille näkökulmille. Tämä voi vaikuttaa negatiivisesti käyttäjien itsetuntoon ja minäkuvaan. (Auvinen 2021.)

### 3.2 Tekoälyn suhde ammatti-identiteettiin ja rooliin

Teknologian kehitys on ollut kiihtyvää, ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ovat olleet merkittäviä. Tekoälyn kehitys on ollut erityisen nopeaa, ja monet alan asiantuntijat arvioivat, että tekoäly on siirtymässä kokeiluvaiheesta liiketoiminnan ytimeen. Axiosin artikkeli tarkastelee nykyisen tekoälyvallankumouksen taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ja vertailee niitä 1980- ja 1990-lukujen teknologian kehitykseen, joka loi perustan monille nykyisille innovaatioille. Digitaalinen vallankumous ja internetin leviäminen 1990-luvulla olivat keskeisiä tekijöitä, jotka mahdollistivat tekoälyn kehityksen ja sen nykyiset vaikutukset eri teollisuudenaloihin sekä yhteiskunnan rakenteisiin. Tämä nopea kehitys on ollut tärkeä tekijä, joka on mahdollistanut tekoälyn sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten kasvun. (Axios 2024.)

Kehitys on muokannut merkittävästi työelämää ja ammatillisia identiteettejä. Monien aiemmin fyysisiin taitoihin perustuneiden ammattien rooli on muuttunut tai kadonnut automaation ja digitaalisten työkalujen kehittyessä. Esimerkiksi teollisuudessa koneet ovat korvanneet monia fyysisiä työtehtäviä. Myös toimistotyö on muuttunut huomattavasti tietokoneiden ja ohjelmistojen yleistymisen myötä. (DigiNyt.fi 2023.) Ajattelen, että tämä ilmiö heijastaa laajemmin sitä, kuinka teknologia mahdollistaa työn erottamisen fyysisestä kehosta ja korostaa yhä enemmän mielen työn merkitystä, jossa älyllinen kapasiteetti ja teknologian hyödyntäminen ovat keskiössä.

Mielen työn merkityksen kasvu ei näin ollen kuitenkaan ole vakaalla pohjalla. digitaaliset laitteet ovat heikentäneet ihmisten kykyä sietää tylsyyttä, vaikka juuri tylsyyden kokemuksella on keskeinen merkitys yksilön vakaan minuuden kehittymiselle (Turkle 2019). Ajattelen, että tämä kehityssuunta saattaa heijastua myös digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteettiin kielteisellä tavalla. Mikäli tylsyyden, epätietoisuuden tai monotonisten työvaiheiden sietokyky vähenee, saatetaan yhä useampia tehtäviä siirtää tekoälyn hoidettaviksi matalammalla kynnyksellä. Tämä voi mielestäni pitkällä aikavälillä murentaa vakaan ammatti-identiteetin rakentumista, sillä ammattitaitoon olennaisesti kuuluvat juuri nämä usein haastavat, mutta identiteettiä vahvistavat kokemukset.

Tätä teoriaa tukee myös tutkimukset, joiden mukaan epämukavuus voi toimia merkittävänä sopeutumisen ja henkilökohtaisen kehityksen katalysaattorina, ja sen tietoinen hyödyntäminen esimerkiksi oppimis- tai suunnitteluprosesseissa voi edistää ammatillista kasvua (Schraefel & Jones 2021).

Toisaalta tutkimuksessa todetaan, että tekoälyn käyttäminen työssä voi parantaa työntekijän itseluottamusta ja sitoutumista työhönsä. Tämä johtuu siitä, että tekoäly voi tarjota työntekijöille uusia mahdollisuuksia, tukea päätöksenteossa ja vapauttaa aikaa mielekkäämpiin tehtäviin. Digitaalisten työkalujen avulla työntekijät voivat tuntea itsensä pätevämmiksi ja vaikutusvaltaisemmiksi työympäristössään. (Adityaksa & Suyoso 2025.)

Sherry Turkle on tutkinut, kuinka vuorovaikutus tekoälyn ja teknologian kanssa voi tarjota ihmisille turvallisen tilan käsitellä omia ajatuksiaan ilman pelkoa tuomitsemisesta. Mielestäni tässä ollaan tekemisissä "tunnetut tunnetut" alueella Rumsfieldin nelikentässä: on tunnistettu ja dokumentoitu ilmiö, jossa ihmiset käyttävät tekoälyä ikään kuin empaattisena kuuntelijana. Tekoäly, joka ei reagoi tunnepitoisesti tai tietoisesti, toimii eräänlaisena "psykologisena peilinä", jonka kautta yksilöt voivat tarkastella itseään objektiivisesti ja neutraalisti. Ajattelen tämän pätevän myös työelämässä. Tämä muuttaa perinteistä

identiteetin rakentumisen tapaa, sillä tekoälyn avulla käyttäjä – mielestäni myös digitaalinen muotoilija – voi kokeilla eri näkökulmia ja jäsentää ajatuksiaan ilman ulkoisia sosiaalisia vaikutteita. Ajattelen, että tässä kohdassa avautuu "tunnetut tuntemattomat" -alue; tiedämme, että tekoäly toimii tilana, jossa identiteettiä voidaan reflektoida ilman ihmisten reaktioita, mutta emme täysin ymmärrä, millaisia identiteettimuotoja tai ajattelumalleja tämä pitkässä juoksussa tuottaa. Turkle on myös pohtinut, millaisia vaikutuksia jatkuvalla tekoälyvuorovaikutuksella voi olla ihmisten identiteetin kehitykseen, itsetuntoon ja tunteiden käsittelyyn. (Turkle 2024.) Ajattelen, että nämä voivat muokata käsitystä siitä, mitä tarkoittaa olla asiantuntija ja miten se näkyy esimerkiksi empatiosoinnissa, joka kokemukseni mukaan on keskeinen osa suunnittelua. Tämän huomion esiin nostamisen merkitys korostuu mielestäni erityisesti siksi, koska teknologiaa käyttävien empatia on tutkimuksen mukaan alhaisempi kuin muiden. (Hudson 2012.)

Käytännönläheisemmät kysymykset liittyvät mielestäni siihen, kuinka säilyttää ammatti-identiteetti ja itsearvostus tekoälyn ja teknologian yhä kehittyessä lyhyellä aikavälillä. Oman kokemukseni mukaan generatiiviset tekoälytyökalut ovat vauhdittaneet muotoiluprosessia sekä antaneet lisää mahdollisuuksia toteuttaa laajemmalla otannalla projekteihin sidonnaisia asioita. Tekoäly on saanut merkittävän roolin myös graafisen suunnittelijan ammatillisessa identiteetissä ja työprosesseissa. Tämän voidaan mielestäni nähdä laajenevan myös digitaaliseen muotoiluun, joka kattaa ainakin graafisen suunnittelun osalta tekoälyn tuomat muutokset. Graafiset suunnittelijat ovat yhä tietoisempia tekoälyn mahdollisuuksista, erityisesti monimutkaisissa suunnitteluprosesseissa, kuten visuaalisissa valinnoissa. Tämän muutoksen myötä myös ammatillinen identiteetti muuttuu – suunnittelijat kokevat tekoälyn roolin työssään ja valinnoissaan uudella tavalla. Kun tekoäly integroidaan osaksi suunnitteluprosessia, graafisten suunnittelijoiden identiteetti alkaa muotoutua tekoälyn kanssa työskentelyn myötä. (University of Miami 2025.) Ajattelen, että Rumsfeldin nelikentän näkökulmasta tämä ilmiö sijoittuu osin "tunnetut tunnetut" -alueelle; tiedämme, että tekoälyä käytetään graafisessa suunnittelussa ja sen

vaikutukset näkyvät ammatillisessa identiteetissä konkreettisina muutoksina esimerkiksi työmenetelmissä ja itseilmaisussa. Samalla tässä avautuu ”tunnetut tuntemattomat” -ulottuvuus; vaikka suunnittelijat tiedostavat tekoälyn vaikutukset, ei vielä täysin ymmärretä, kuinka syvällisesti tekoäly muovaa identiteettiä ajan myötä – muuttuuko esimerkiksi käsitys luovuudesta, vai syntykö uudenlainen jaettuun toimijuuteen perustuva identiteetti? Mielestäni tämän lisäksi voidaan nähdä myös ”tuntemattomat tunnetut” -alueen piirteitä; ammatillinen muotoilijaidentiteetti on historiallisesti rakentunut ihmiskeskeisen asiantuntijuuden ympärille, mutta tekoälyn myötä esiin nousee uusia rooleja, joita ei vielä osata täysin nimetä tai hahmottaa. ”tuntemattomat tuntemattomat” -kenttä taas avautuu siinä, miten tämä kehitys tulee vaikuttamaan muotoilualan käsitteisiin, osaamistarpeisiin ja esimerkiksi eettiseen ammatilliseen vastuuseen tulevaisuudessa.

Vaikka digitaalinen muotoilija saattaa hyödyntää tekoälyä luovassa työssään, hän ei aina täysin ymmärrä, miksi tekoäly tekee tiettyjä päätöksiä, erityisesti syväoppimiseen perustuvissa malleissa. Tämä ilmiö, jossa tekoälyn toiminta on vaikeasti selitettävää, tunnetaan nimellä ”selitettävyyden ongelma” (explainability problem). Selittämättömyys voi aiheuttaa epävarmuutta ja heikentää muotoilijan kokemusta oman työnsä hallinnasta ja luovuudesta (IBM 2020).

Tekoälyn vaikutus käyttäytymiseen näkyy esimerkiksi siinä, miten teknologia muokkaa tiimien roolijakoja ja päätöksentekoprosesseja. Vaikka vaikutukset voidaan tunnistaa, tekoälyn syvällinen vaikutus yksilön ammatilliseen identiteettiin ja sosiaaliseen asemaan voi jäädä epäselväksi. Digitaalisen muotoilijan käyttäytyminen voi muuttua sen mukaan, miten hän kokee tekoälyn roolin omassa työssään ja kuinka hän sopeutuu uusiin yhteistyömuotoihin tekoälyn kanssa (World Economic Forum, 2021).

Tekoäly voi vaikuttaa yksilöiden päätöksentekokykyyn ja minäkuvaan. Tämä voi tuoda esiin ristiriidan ja haasteen yksilöllisessä identiteetissä, sillä tekoälyn

vaikutukset käyttäytymiseen voivat jäädä käyttäjältä huomaamatta. (Yalcin & Puntoni, 2023.) Ajattelen, että tämä koskettaa myös digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteettiä.

Tekoäly voi myös vaikuttaa yksilöiden vuorovaikutustapaan, sillä sen tarjoamat ehdotukset ja päätöksenteon prosessit voivat poiketa tavallisesta ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. Ajattelen, että tämä ilmiö voi tuoda esiin ristiriidan ja haasteen yksilöllisessä identiteetissä, sillä tekoälyn vaikutus käyttäytymiseen voi jäädä käyttäjältä huomaamatta. (Yalcin & Puntoni, 2023.)

Näiden lisäksi tekoäly voi vahvistaa tiettyjä kognitiivisia vinoumia tai ennakkoluuloja, joita käyttäjällä saattaa jo entuudestaan olla, vaikuttaen esimerkiksi valintoihin ja päätöksentekoon. Tällöin käyttäjä voi huomaamattaan altistua tekoälyn ehdotuksille ja valinnoille ilman kriittistä tarkastelua. Tämä voi tuoda esiin pohdintaa käyttäjän roolista ja toimijuudesta, sillä tekoäly saattaa ohjata tai vaikuttaa hänen päätöksentekoaan tavalla, joka jää tiedostamatta. (Diliberti, Schwartz, Doan, Shapiro, Rainey, & Lake 2025.)

Tekoälyn vaikutus yksilön minäkuvaan, itsetuntoon ja identiteettiin on yhä kehittyvä tutkimusalue, mutta viimeaikaiset lähteet viittaavat siihen, että jatkuva vuorovaikutus tekoälyn kanssa voi muokata käyttäjän käsitystä itsestään ja roolistaan (Harvard Business Review 2023).

Harvard Business Review'n artikkeli "How AI Affects Our Sense of Self" esittelee tutkimuksia, joissa havaittiin, että ihmiset reagoivat eri tavoin tekoälyn tekemiin päätöksiin verrattuna ihmisten tekemiin päätöksiin. Tämä viittaa siihen, että tekoäly voi vaikuttaa käyttäjän minäkuvaan ja päätöksentekokykyyn, erityisesti kun tekoäly toimii aktiivisena osallistujana luovissa prosesseissa.

(Harvard Business Review 2023.)

Lisäksi Psychology Todayn artikkelissa "The AI Self: Creativity, Identity, and the Future of You" käsitellään, kuinka tekoälyn avulla luodut kuvat, kuten Algeneroidut selfiet, voivat hämärtää todellisen ja virtuaalisen minän välistä

rajaa. Tämä voi vaikuttaa siihen, miten yksilö kokee itsensä ja miten hän esittää itsensä muille, mikä puolestaan voi muokata hänen identiteettiään ajan myötä. (Nosta 2024.)

Tekoälypohjaiset hahmot voivat toimia itsenäisinä toimijoina, joilla on oma persoonallisuus ja kyky vuorovaikutukseen. Esimerkiksi Fable Studion kehittämät ”virtuaaliset olennot” pyrkivät luomaan kaksisuuntaisen suhteen käyttäjän kanssa mahdollistaen entistä syvällisemmän digitaalisen identiteetin muodostumisen. Tulevaisuudessa tällaiset hahmot voivat toimia uudenalaisina ammatillisina edustajina tai itsenäisinä digitaalisen työn tekijöinä, mikä hämärtää rajoja perinteisen ja tekoälypohjaisten ammattiroolien välillä (The Future of You 2021, 106-107)

Tekoälyn kehitys voi toisaalta vapauttaa ihmisiä mekaanisista ja rutiininomaisista tehtävistä, mutta samalla se pakottaa heidät mukautumaan uusiin työrooleihin, joissa luovuus, kriittinen ajattelu ja teknologian hallinta nousevat tärkeimmiksi taidoiksi. Tämä murros asettaa haasteen sekä yksilöille että yhteiskunnille, jotka joutuvat sopeutumaan yhä nopeammin muuttuvaan työympäristöön. (The Future of You 2021, 108-109.)

Ajattelen, että tämä voi johtaa siihen, että ammatti-identiteetti alkaa muodostua osaksi järjestelmää, jossa työntekijä ei enää ole vain itsenäinen asiantuntija, vaan myös osa laajempaa tekoälyä ohjaavaa prosessia. Tutkimuksissa melko laajasti todetaan, että automatisoidut teknologiat muuttavat paitsi tuote- ja työmarkkinoita myös sitä, miten näitä teknologioita käyttävät ihmiset kokevat itsensä. Voidaan päätellä, että tekoälyllä on potentiaalia vaikuttaa digitaalisen muotoilijan käsitykseen omasta roolista ja itsestään ammattilaisena, erityisesti kun vuorovaikutus tekoälyn kanssa on jatkuvaa ja syvällistä. Vaikka vaikutukset voivat olla hienovaraisia ja ilmetä vasta pitkällä aikavälillä, on tärkeää olla tietoinen näistä mahdollisista muutoksista ja tutkia niitä edelleen (Harvard Business Review 2023; Psychology Today 2024).

## 4 Johtopäätökset ja pohdinta

Taito perustuu syvälliseen tekemisen ymmärrykseen ja käytännölliseen tietoon ("tietää kuinka"), joka on historiallisesti yhdistetty inhimilliseen kokemukseen, intentionaalisuuteen ja kehittyvään harjaantumiseen. Tekoälyllä on propositionaalista tietoa ("tietää että"), mutta sillä ei ole kokemuksellista ymmärrystä eikä intentionaalisuutta. Tämä herättää itselleni kysymyksen kysymyksen: jos tekoäly kykenee tuottamaan muotoiluratkaisuja, mutta ilman omaa kokemusta tai tarkoitusta, missä määrin se voi todella "omata" taitoa, jota digitaalisen muotoilun ammattilaisella on?

Keskeinen johtopäätös on, että tekoäly ei poista digitaalisen muotoilijan tarvetta, vaan haastaa tämän rakentamaan identiteettiään uudella tavalla laajemmassa mittakaavassa ja syvemmässä yhteiskunnallisessa roolissa. Designvetoisuuden korostuminen yhdistettynä tekoälyn tuomaan nopeuteen ja analyysikykyyn voi siirtää digitaalisen muotoilijan työn painopisteen kohti arvoihin, merkityksiin ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvää tekemistä.

Muotoilija ei ole enää vain toteuttaja tai visualisoija vaan tulkitsija, suunnannäyttävä ja eettinen keskustelija tekoälyn maailmassa. Tämä uusi rooli vaatii kriittistä teknologialukutaitoa, kulttuurista lukutaitoa ja halua osallistua tulevaisuuden merkitysten rakentamiseen.

### 4.1 Tunnettujen ja tuntemattomien matriisi

Sovellan Rumsfeldin nelikenttää ja tiivistän keskeiset huomiot liittyen digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteetin ja roolin muutokseen (kuva 1). Jaottelu "tunnetut tunnetut", "tunnetut tuntemattomat", "tuntemattomat tunnetut" ja "tuntemattomat tuntemattomat" toimii siis jäsentävänä viitehyksenä ja tulkinnallisena työkaluna, jonka avulla tarkastelen digitaalisen muotoilijan ammatillisen identiteetin eri ulottuvuuksia ja niiden kehittymistä tekoälyn vaikutuksesta. Se auttaa jäsentämään, kuinka tekoäly vaikuttaa muotoilijan

tietoisuuteen ja ymmärrykseen omasta roolistaan, käyttäytymisestään ja vuorovaikutuksestaan muiden kanssa.

Keskeisenä yhteenvetona voidaan huomata tuntevamme ja ymmärtävämme, että tekoälyllä on merkittävä rooli digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteetin muotoutumisessa ja olemme yhä tietoisempia tekoälyn mahdollisuuksista ja uhkista. Toisaalta taas emme tunne emmekä ymmärrä, miten tekoäly tulee muuttamaan yhteiskunnallisia normeja digitaalisen muotoilijan alalla.

<p><b>Tunnetut tunnetut</b></p> <p><b>Asiat, joista olemme tietoisia ja joita ymmärrämme:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tekoälyllä on merkittävä rooli digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteetin muotoutumisessa.</li> <li>• Olemme yhä tietoisempia tekoälyn mahdollisuuksista ja uhkista.</li> <li>• Tekoäly auttaa digitaalisen muotoilijan työssä.</li> <li>• Tekoälyagentit toimivat itsenäisesti ja toimivat vähintään osittain digitaalisen muotoilijan tukena.</li> </ul>	<p><b>Tuntemattomat tunnetut</b></p> <p><b>Asiat, joista emme ole tietoisia, mutta jotka ymmärrämme tai tiedämme epäsuorasti:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tekoäly vahvistaa kognitiivisia vinoumia ja ennakkoluuloja.</li> <li>• Tekoäly vaikuttaa vuorovaikutustapaan, minä-kuvaan ja päätöksentekokykyyn.</li> <li>• Tekoäly voi muuttaa muotoilijan roolia ja identiteettiä, mutta teknologian vaikutus on laajempi, mitä pystymme täysin ymmärtämään.</li> <li>• Saattaa olla, että yhteiskunnassa tapahtuu jo muutoksia siinä, miten asiantuntijuus tai tunneilmaisu käsitetään, mutta emme vielä osaa yhdistää niitä suoraan tekoälyvuorovaikutukseen.</li> <li>• Epämukavuus vahvistaa digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteettiä, mutta sitä ei hyödynnetä työssä tai koulutuksessa.</li> </ul>
<p><b>Tunnetut tuntemattomat</b></p> <p><b>Asiat, joista olemme tietoisia, mutta joita emme ymmärrä:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Miten tekoäly tekee päätöksiä?</li> <li>• Syvälinen vaikutus ammatilliseen identiteettiin</li> </ul>	<p><b>Tuntemattomat tuntemattomat</b></p> <p><b>Asiat, joista emme ole tietoisia emmekä joita ymmärrä:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Voi syntyä uusia rooleja digitaalisen muotoilun kentällä, joita emme ole osanneet ennakoida.</li> <li>• Emme tiedä, miten tekoäly tulee muuttamaan yhteiskunnallisia normeja ja perinteisiä rooleja digitaalisen muotoilijan alalla</li> </ul>

Kuva 1. Tunnettujen ja tuntemattomien matriisi – Tekoälyn vaikutus digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteettiin ja rooliin

## 4.2 Tulevaisuuden digitaalinen muotoilija

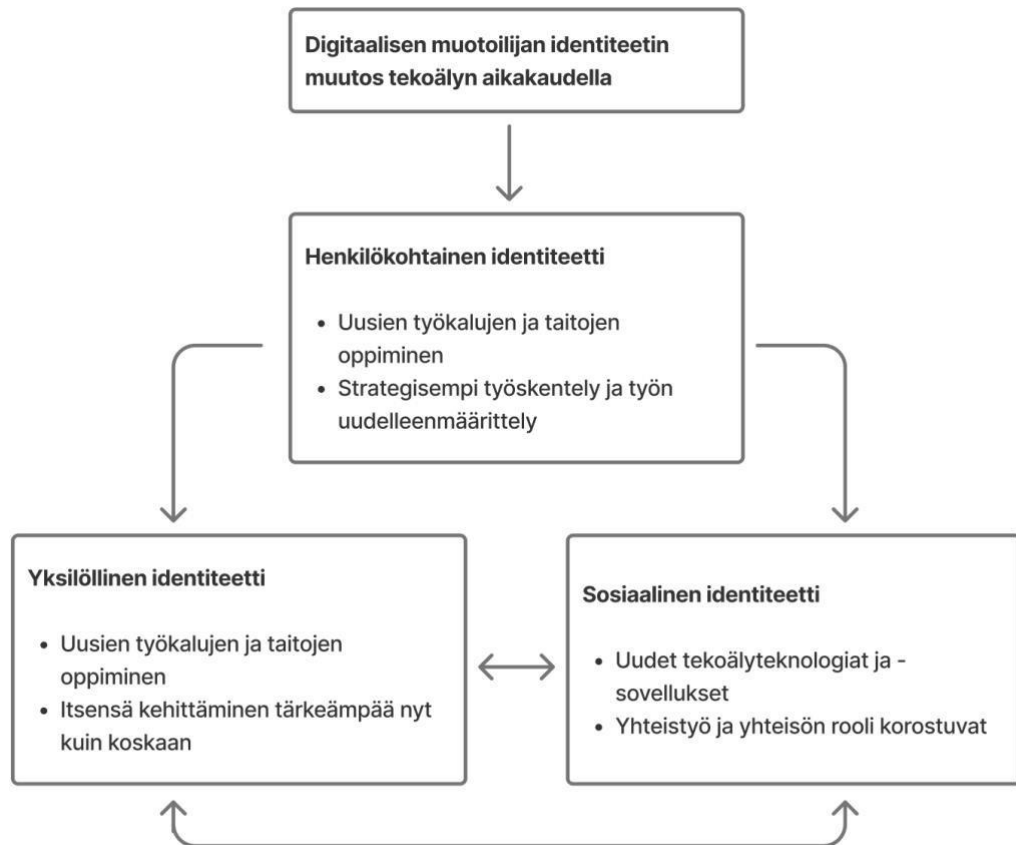
Teknologian kehittyessä ei muutu ainoastaan digitaalisen muotoilijan työvälineet, vaan myös muotoilijan rooli, itseymmärrys ja asema organisaatioissa sekä yhteiskunnassa laajemminkin. Erityisesti tekoäly näyttää kiihdyttävän ja laajentavan design-vetoisuuden mahdollisuuksia – suuntausta, jossa muotoilu ei ole vain toteutusta tai käytettävyyttä, vaan keskeinen merkitysten ja arvojen kehittämisen voima.

Vergantin ajatukset design-vetoisuudesta korostavat muotoilijan roolia innovaatioiden strategisena suunnannäyttäjänä. Ei siis vain käyttäjätarpeisiin vastaajana, vaan uusien merkitysten luoja. Tekoäly mahdollistaa tämän tehtävän toteuttamisen entistä laajemmin ja syvällisemmin. Tekoäly ei pelkästään automatisoi suunnittelutehtäviä tai tuota visuaalisia luonnoksia, vaan antaa muotoilijalle pääsyn massiivisiin tietoaaineistoihin, generatiivisiin oivalluksiin ja nopeaan iterointiin. Tämä vapauttaa muotoilijan aikaa ja energiaa syvempään reflektioon, kriittiseen ajatteluun ja merkitysten tutkimiseen.

Tässä valossa tekoäly ei ole digitaalisen muotoilijan työn uhka, vaan sen skaalaja. Tekoälyavusteinen työ tukee muotoilijoiden siirtymistä operatiivisista rooleista kohti strategisia, visionäärisiä ja kulttuurisesti resonoivia tehtäviä. Identiteetti rakentuu tällöin yhä vähemmän teknisestä osaamisesta ja yhä enemmän kyvystä ohjata merkityksellisiä prosesseja – myös tekoälyn kanssa. Tekoäly murtaa perinteisiä rajoja yksilöllisen luovuuden, kollektiivisen suunnittelun ja teknologisen asiantuntijuuden välillä pakottaen muotoilijan rakentamaan ammatillista identiteettiään uudelleen – ei vain suunnittelun toteuttajana, vaan myös systeemisen muutoksen tulkkina, eettisenä kuratoijana ja yhteistyön mahdollistajana. Tämä muutos ulottuu syvälle siihen, miten muotoilija kokee itsensä, vuorovaikuttaa muiden ammattilaisten kanssa ja asemoituu tiimeissä sekä asiakassuhteissa.

Seuraavassa käyn tarkemmin läpi johtopäätökset sekä pohdin, miten tekoäly osaltaan vauhdittaa muutosta koskien digitaalisen muotoilijan ammatillista identiteettiä.

Digitaalisen muotoilijan ammatti-identiteetin kolme osa-aluetta – henkilökohtainen, yksilöllinen ja sosiaalinen – ovat kytköksissä toisiinsa, ollen jatkuvassa vuorovaikutuksessa (Kuva 2).



Kuva 2. Digitaalisen muotoilijan identiteetin muutos tekoälyn aikakaudella.

Henkilökohtainen identiteetti on muutoksen alku, joka vaikuttaa niin yksilön sisäisiin käsityksiin kuin hänen suhteisiinsa muihin, mikä on erityisen tärkeää digitaalisten työkalujen, kuten tekoälyn, aikakaudella, koska digitaaliset työkalut

– erityisesti tekoäly – kehittyvät nopeammin kuin mikään aiempi teknologinen murros työelämässä. Tällaisessa ympäristössä yksilön täytyy jatkuvasti sopeutua, arvioida omaa osaamistaan ja rakentaa uudelleen käsitystään itsestään. Henkilökohtainen identiteetti toimii tällöin perustana jatkuvalla reflektiolla ja muutoksella. Samaan aikaan teknologian lisääntyvä rooli vuorovaikutuksessa voi etäännyttää meitä toisistamme. Tällaisessa kontekstissa empatia voi jäädä taka-alalle, koska tiedetään että teknologiaa käyttävien empatia on alhaisempi kuin muiden. Digitaalisten järjestelmien kautta toimittaessa toisen tunteiden ja tarpeiden havaitseminen ei ole yhtä välitöntä tai selkeää kuin kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa. Tämä asettaa entistä enemmän painoarvoa itsetuntemukselle ja kyvylle säilyttää inhimillinen yhteys myös teknologian välittämässä ympäristössä.

Kun henkilökohtainen identiteetti muuttuu suhtautumisessa tekoälyyn, tämä heijastuu yksilölliseen identiteettiin, joka keskittyy siihen, miten henkilö kokee oman roolinsa, osaamisensa ja arvonsa ammatissa. Tässä vaiheessa digitaalisen muotoilijan yksilöllinen identiteetti saattaa siirtyä enemmän kohti kollektiivista luovuutta ja systeemistä ajattelua yksilön tyylistä ja estetiikasta.

Samalla kun henkilökohtainen identiteetti kehittyy, tämä muutos heijastuu myös sosiaaliseen identiteettiin, joka kuvaa, miten yksilö määrittää itsensä suhteessa muihin, kuten tiimiin, asiakasverkostoihin ja laajempiin ammatillisiin yhteisöihin. Tekoäly saattaa tuoda mukanaan uusia yhteistyömahdollisuuksia, jotka haastavat perinteiset roolit ja vuorovaikutustavat. Sosiaalinen identiteetti muuttuu, kun yksilön rooli suhteessa muihin muuttuu.

Yksilöllinen ja sosiaalinen identiteetti eivät ole erillisiä elementtejä; ne muovaavat ja täydentävät toisiaan. Yksilön käsitys omasta roolistaan ja osaamisestaan (yksilöllinen identiteetti) vaikuttaa siihen, kuinka hän suoriutuu työelämässään ja sopeutuu tiimityöskentelyyn ja muihin sosiaalisiin rakenteisiin. Samalla sosiaalinen ympäristö (tiimi, yhteisö) voi myös palautteen kautta muokata yksilön ammatillista identiteettiä.

Muotoilijan yksilöllinen identiteetti rakentuu yhä enemmän suhteessa hänen kykyynsä toimia osana systeemisiä muotoiluprosesseja, joissa luovuus ei ilmene yksilön visiosta, vaan kollektiivisesta merkitysten luomisesta. Tällöin keskiöön nousee se, miten muotoilija asemoituu teknologian, tekoälyn ja yhteistyön dynamiikassa – millaista asiantuntijuutta hän tuo esiin ja millaisia arvoja ja suunnitteluperiaatteita hän kykenee kommunikoimaan. Identiteetti ei siis katoa, mutta sen muoto muuttuu: yksilöllisyys ei rakennu enää oman äänen korostamista, vaan kyvystä osallistua monikerroksiseen, teknologisesti rikastettuun suunnittelutyöhön.

## 5 Lopuksi

Design-vetoisen innovaation periaatteiden mukaisesti muotoilijan tehtävänä tulisi olla inhimillisten ja eettisesti kestävien merkitysten luominen, ei pelkästään olemassa olevien toimintamallien optimointi. Näiden periaatteiden merkitys korostuu tulevaisuudessa, kun yhteiskunnalliset, ekologiset ja teknologiset haasteet edellyttävät muotoilijoilta entistä syvällisempää kriittistä ajattelua, systeemistä ymmärrystä ja arvopohjaista päätöksentekoa. Tekoälyn kasvava rooli nostaa nämä kysymykset uudelle tasolle, sillä algoritmien ohjaama muotoilu voi joko vahvistaa epäinhimillisiä rakenteita tai vaihtoehtoisesti tukea merkityksellistä, ihmiskeskeistä kehitystä – riippuen siitä, miten muotoilijat asemoivat itsensä suhteessa teknologiaan ja sen mahdollisuuksiin.

Keskeinen havainto on, että tekoälyn vaikutus ammatti-identiteettiin ei ole yksinomaan uhka tai mahdollisuus, vaan monivivahteinen ilmiö, joka haastaa muotoilijan pohtimaan uudelleen omaa rooliaan. Tekoälyn aikakaudella digitaalinen muotoilija toimii yhä kompleksisemmässä verkostossa, jossa teknologiset, yhteiskunnalliset ja inhimilliset tekijät risteävät. Tämä ei ole täysin uusi asetelma – muotoilu on aina ollut systeemistä, osallistavaa ja arvopitoista. Uutta on kuitenkin nopeus ja mittakaava, jolla nämä tekijät muuttuvat ja vaikuttavat ammatti-identiteettiin.

Kun teknologiset, yhteiskunnalliset ja inhimilliset tekijät kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa, digitaalinen muotoilija joutuu tarkastelemaan rooliaan entistä laajemmasta perspektiivistä. Mahdollisuuksien lisäksi tämä kasvanut näköala tuo myös vastuuta. Keskeinen muutos on siinä, että muotoilijan on nyt entistä tietoisemmin reflektoitava paitsi omaa osaamistaan myös paikkaansa teknologisessa kehityksessä. Identiteetti ulkoisten vaatimusten seurauksien lisäksi myös sisäisenä prosessina: haluna ymmärtää, osallistua ja vaikuttaa. Tekoälyn tuomat työkalut mahdollistavat tämän, mutta samalla ne haastavat muotoilijaa tarkentamaan omaa rooliaan suhteessa suunnitteluun, yhteisöihin ja tulevaisuuteen.

Tässä muutoksessa design-ajattelu on voimavara. Se tarjoaa tavan navigoida epävarmuudessa, testata, kyseenalaistaa ja luoda vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Juuri tässä piilee digitaalisen muotoilijan erityinen merkitys: ei mukautua teknologisiin kehityskulkuihin, vaan osallistua kauaskantoisten strategioiden muotoiluun kriittisesti ja rakentavasti erilaisissa rooleissa. Tämä vaatii identiteettiä, joka on yhtä aikaa joustava ja juurtunut – joka kestää muutosta, mutta ei katoa siihen.

Jotta digitaaliset muotoilijat voivat säilyttää hallinnan omasta työstään ja sen merkityksestä, tarvitaan kriittistä teknologialukutaitoa, eettistä reflektiota sekä uusia yhteisöllisiä käytäntöjä. Koulutuksen, työnantajien ja teknologian kehittäjien edistettävä sellaisia toimintamalleja joissa tekoäly on mahdollisuus uudelleenajatella, mikä tekee työstä merkityksellistä, yhteistyöstä rakentavaa ja teknologiasta ihmistä palvelevaa.

Jos digitaalinen muotoilija ei kehitä kykyään yhdistää eri tieteenalojen ymmärrystä – kuten esimerkiksi kognitiotiedettä, käyttäytymistaloutta, dataanalytiikkaa ja eettistä teknologiakeskustelua – hän jää helposti tekoälyn varjoon. Ajattelen, että edellä mainittujen eri tieteenalojen ymmärtämisen lisäksi tulevaisuuden digitaalisen muotoilijan on ymmärrettävä laajempia yhteiskunnallisia ja teknologisia rakenteita. Tämä on myös identiteettikysymys: muotoilijan rooli muuttuu entistä enemmän järjestelmätason ajattelijaksi ja loppupeleissä entistä enemmän vastuunkantajaksi, joka huomioi suunnittelun eettiset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Etenkin tekoälyn aikakaudella digitaalinen muotoilija ottaa kantaa siihen, miten teknologia vaikuttaa ihmisten elämään ja miten se voidaan integroida kestäväällä ja inhimillisellä tavalla.

## **Lähteet**

Adityaksa, R. & Suyoso, A.L.A. 2025. *The Impact of AI Adoption on Job*

*Engagement and Employee Trust. Golden Ratio of Human Resource Management*, 5(1), 133–140. Saatavissa:

[https://www.researchgate.net/publication/388624312\\_The\\_Impact\\_of\\_AI\\_Adoption\\_on\\_Job\\_Engagement\\_and\\_Employee\\_Trust](https://www.researchgate.net/publication/388624312_The_Impact_of_AI_Adoption_on_Job_Engagement_and_Employee_Trust) (Viitattu 29.4.2025)

Amazon Web Services n.d. *What are AI Agents?* Saatavissa:

<https://aws.amazon.com/what-is/ai-agents/> (viitattu: 6.4.2025)

Auvinen, Miika 2021. *Sosiaalisen median algoritmit manipuloivat käyttäjiä ja voivat vääristää ajattelua. Voima-lehti*. Saatavissa:

<https://voima.fi/artikkeli/2021/sosiaalisen-median-algoritmit-manipuloivatkayttajia-ja-voivat-vaaristaa-ajattelua/> (viitattu 13.5.2025)

Axios 2024. *The huge open question for business leaders on AI economics: 1980s or 1990s?* Saatavissa: <https://www.axios.com/2024/01/16/davos-wefartificial-intelligence> (viitattu 13.5.2025)

Dartmouth College. (n.d.). *Artificial Intelligence (AI) coined at Dartmouth*. Saatavissa: <https://home.dartmouth.edu/about/artificial-intelligence-ai-coineddartmouth> (viitattu 6.4.2025)

DigiNyt.fi 2023. *Digitaalinen murros luo mahdollisuuksia ja haasteita*.

Saatavissa: <https://diginyt.fi/digitaalinen-murros-luo-mahdollisuuksia-jahaasteita/> (viitattu 1.5.2025)

Diliberti, M. K., Schwartz, H. L., Doan, S., Shapiro, A., Rainey, L. R., & Lake, R. J. 2025. *How Artificial Intelligence Shapes How We Think, Act, and Connect. Psychology Today*. Saatavissa:

<https://www.psychologytoday.com/us/blog/positively-media/202501/howartificial-intelligence-shapes-how-we-think-act-and-connect> (viitattu 27.4.2025) Follows,

Tracey 2021. *The Future of You: Can your identity survive 21st-century technology?* Elliot & Thompson. (viitattu: 27.4.2025)

González-Larrea, Belen & Hernández-Serrano, Maria 2020. *Digital identity built through social networks: New trends in a hyperconnected world*. Saatavissa: <https://doi.org/10.1145/3434780.3436629> (viitattu 29.4.2025)

Gopnik, A. (2023) How AI Affects Our Sense of Self. Harvard Business Review [online]. Saatavissa: <https://hbr.org/2023/09/how-ai-affects-our-sense-of-self> (viitattu: 28 April 2025)

Hudson, W. 2012. *Empathy and technology: Can we design for compassion?* Syntagm. Saatavissa: <https://www.syntagm.co.uk/design/articles/note1271hudson.pdf> (viitattu 1.5.2025)

IBM 2020. *Explainability in AI: A guide for transparency*. Saatavissa: <https://www.ibm.com/cloud/learn/ai-explainability> (viitattu 27.4.2025)

World Economic Forum 2021. *The Future of Jobs Report 2020*. Saatavissa: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020> (viitattu 27.4.2025)

InsightsFlow. 2025. *Demystifying the Rumsfeld Matrix: Navigating the Knowns and Unknowns*. Saatavissa: <https://insightsflow.medium.com/demystifying-the-rumsfeld-matrix-navigating-the-knowns-and-unknowns-cddc47b3aafb> (viitattu 5.5.2025)

Kantola, Anu 2017. Postmodernin Bauman. Verkkosivu: <https://politiikasta.fi/postmodernin-bauman/> (viitattu 28.4.2025)  
Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV). 2022. *Pimeät käytännöt – sallittua ohjailua vai kiellettyä manipulointia?* Saatavissa: <https://kulma.kkv.fi/2022/11/14/pimeatkaytannot-sallittua-ohjailua-vai-kiellettya-manipulointia/> (viitattu 15.5.2025).

Luppicini, R. 2015. *The Emerging Field of Technoself Studies (TSS). Handbook of Research on Technoself: Identity in a Technological Society*. Saatavissa: <https://www.researchgate.net/publication/287317083> The emerging field of technoself studies TSS (viitattu 28.4.2025)

Nosta, J. 2024. *The AI Self: Creativity, Identity, and the Future of You*. Psychology Today. Saatavissa: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/thedigital-self/202404/the-ai-self-creativity-identity-and-the-future-of-you> (viitattu 28.4.2025).

Metropolia Ammattikorkeakoulu, n.d. *Digitaalinen muotoilu, AMK-tutkinto*. Saatavissa: <https://www.metropolia.fi/fi/opiskelu-metropoliassa/amktutkinnot/digitaalinen-muotoilu> (viitattu 6.4.2025)

Rissanen, T., Virtanen, A. & Korhonen, M. 2023. *Katsaus tekoälyyn*. Saatavissa: <https://www.doria.fi/bitstream/10024/186907/1/Rissanen%20et%20al.%20teko%C3%A4lyyn%20verkkoversio%281%29.pdf> (viitattu 8.3.2025)

Schraefel, M. C. & Jones, M. 2021. *Discomfort as Material: Designing for Adaptation Through Discomfort*. Saatavissa: <https://arxiv.org/abs/2105.04015> (viitattu 15.5.2025).

The Uncertainty Project. (n.d.). The Rumsfeld Matrix. Saatavissa: <https://www.theuncertaintyproject.org/tools/rumsfeld-matrix> (viitattu: 20.5.2025).

Turkle, S. 2019. *Identity in a Cyber World*. Institute of International Studies, University of California, Berkeley. Saatavissa: <https://iis.berkeley.edu/publications/sherry-turkle-identity-cyber-world> (viitattu 9.3.2025).

Turkle, S. 2024. *The Psychological Impacts of Bot Relationships*. NPR. Saatavissa: <https://www.npr.org/2024/08/02/g-s1-14793/mit-sociologist-sherryturkle-on-the-psychological-impacts-of-bot-relationships> (viitattu 17.5.2025)

University of Miami 2025. *How AI is Changing the Graphic Design Professional Career*. Verkkosivu: <https://customcareer.miami.edu/blog/2025/02/04/how-ai-is-changing-the-graphic-design-professional-career/> (viitattu 24.4.2025)

Vikkula, H., Ripatti, I.-M., Partanen, T., Ollila, A., & Valtonen, M. 2020. *Ammatillisen identiteetin rakentuminen ja kasvu työnohjauksessa*. *Dialogi*, 25. joulukuuta 2020. Saatavissa: [https://dialogi.diak.fi/2020/12/25/ammattillisenidentiteetin-rakentuminen-ja-kasvu-tyonohjauksessa/?utm\\_source=chatgpt.com](https://dialogi.diak.fi/2020/12/25/ammattillisenidentiteetin-rakentuminen-ja-kasvu-tyonohjauksessa/?utm_source=chatgpt.com)

Verganti, Roberto 2009. *Design-Driven Innovation: Changing the Rules of Competition by Radically Innovating What Things Mean*. Boston: Harvard Business Press (viitattu: 6.4.2025)

World Economic Forum & Capgemini. (2024). *Navigating the AI Frontier: A Primer on the Evolution and Impact of AI Agents*. Available at: [https://reports.weforum.org/docs/WEF\\_Navigating\\_the\\_AI\\_Frontier\\_2024.pdf](https://reports.weforum.org/docs/WEF_Navigating_the_AI_Frontier_2024.pdf) (viitattu: 22.5.2025).

Yalcin, G., & Puntoni, S. 2023. *How AI Affects Our Sense of Self*. *Harvard Business Review*. Saatavissa: <https://hbr.org/2023/09/how-ai-affects-our-senseof-self> (viitattu 27.4.2025)